

UN PROIECT EDUCAȚIONAL

Monica Ioana DUMITRU

Proiectul de față propune o metodă de educare a tinerilor printr-o formă plăcută de petrecere a timpului liber. Mergând în locurile care păstrează vie amintirea a patru mari personalități culturale românești - prin parcurgerea, de fiecare data, a câte 4 pași prin: muzee, ctitorii, case memoriale, locașuri de cult, monumente de for public și palate din România, pe urmele acestora - cunoștințele culturale, esențiale pentru dezvoltarea personală a copiilor, adolescenților și adulților tineri, se vor îmbunătăți considerabil.

DENUMIRE: „Repere culturale românești:

4 pași pe urmele lui Brâncoveanu,
4 pași pe urmele lui Eminescu,
4 pași pe urmele lui Grigorescu,
4 pași pe urmele lui Brâncuși

prin România”

LOCURI DE DESFAȘURARE:

1. București - Muzeul Național de Artă al României - Galeria de artă românească modernă; Muzeul „K.H. Zambaccian”; Palatul Mogoșoaia; Muzeul Național Literaturii Române

2. Craiova - Muzeul de Artă din Craiova

3. Târgu-Jiu - Ansamblul Monumental (Masa Tăcerii, Poarta Sărutului, Coloana Infinitului) “Constantin Brâncuși”

4. Hobița - Casa-Muzeu “Constantin Brâncuși”

5. Târgoviște - Curtea Domnească

6. Horezu - Mănăstirea Horezu

7. Sâmbăta de Sus - Mănăstirea Sâmbăta de Sus

8. Agapia - Mănăstirea Agapia

9. Zamfira - Mănăstirea Zamfira

10. Câmpina - Memorialul “Nicolae Grigorescu”

11. Iași - Muzeul „Mihai Eminescu”

12. Târgu-Neamț - Casa „Veronica Micle”

13. Ipotești - Memorialul „Mihai Eminescu”

DESCRIERE

- proiectul are ca element central promovarea identității culturale, a patrimoniului mobil și imobil din România, cu scopul de a sensibiliza tineretul pentru valorile de patrimoniu, dar și de a modela un profil moral, cultural și civic al acestuia ca potențial public al instituției muzeale.

- își propune găsirea unei metode educaționale moderne ca o alternativă la cea tradițională și în strânsă relație cu programa școlară.

- se adresează tinerilor prin oferirea unui mod plăcut pentru petrecerea timpului liber.

- este constituit din prezentarea personalităților și dintr-o serie de descrieri ale locurilor propuse spre vizitare: muzee, ctitorii, case memoriale, locașuri de cult, monumente de for public, palate.

- acordarea de sprijin pentru implementarea conceptului de pedagogie de patrimoniu ca o etapă superioară a pedagogiei muzeale, ca o necesitate stringentă de a lega mai strâns obiectivele educative tradiționale ale școlii de acest domeniu.

EVALUAREA PROIECTULUI:

a. Criterii:

- tip de manifestare culturală: program educațional

- valoare de patrimoniu: - patrimoniu mobil cu valoare artistică mare din muzeele românești;

- patrimoniu imobil de prim rang din România.

- compatibilitate: programul are caracter educativ

- drepturi de autor: extindere la nivelul oricăror instituții muzeale și școlare

- responsabilități: cadrele didactice își asumă responsabilitatea pentru comportamentul elevilor în muzee

- promovarea programului: de la nivelul Direcției Muzee, Colecții, Garanții Guvernamentale

- obiectivitate: se recomandă elevilor să nu desfășoare alte tipuri de activități pe parcursul derulării programului.

- b. Evaluare

- prealabilă: prin discuții la nivelul național

- ulterioară: în muzee - prin analiza creșterii numărului de vizitatori al muzeelor implicate.

Premise

Cultura reprezintă un factor important al dezvoltării sociale și comunitare, al calității vieții. Cultura contribuie la structurarea societății și a personalității umane. Ea trebuie privită ca mod de viață al individului și al societăților – element prin care acestea se diferențiază și, în egală măsură, un liant social.

De asemenea, cultura reprezintă expresia identității și miza diversității, valori esențiale care trebuie asumate și susținute prin demersuri și programe proactive. Educația pentru cultură trebuie să se afle în centrul preocupărilor societății românești actuale.

Cunoștințele culturale sunt esențiale pentru dezvoltare a personală a copiilor, adolescenților și adulților tineri și, din acest motiv, ea trebuie percepută ca fiind o parte importantă a dezvoltării generale a fiecărui tânăr și trebuie privită ca unul dintre aspectele esențiale ale educației acestora.

Accesul și participarea la cultură constituie drepturi fundamentale culturale, recunoscute ca atare de strategia Ministerului Culturii și Cultelor. Conștientizând importanța rolului pe care participarea la actul cultural îl joacă în realizarea integrării sociale și în respingerea oricărei forme de excluziune și marginalizare socială, strategia Ministerului Culturii și Cultelor prevede, în acest sens, valorificarea potențialului culturii și a patrimoniului cultural mobil și imobil. Strategia Ministerului Culturii și Cultelor

prevede, de asemenea, stimularea accesului la cultură și a fenomenului cultural la nivelul tuturor comunităților locale.

Scurtă prezentare a proiectului

Reperete culturale de bază pe care le-am ales pentru a le evoca în acest proiect, având în vedere faptul că lucrarea se dorește un model care trebuie aplicat, sunt patru dintre cele mai mari personalități românești:

domnitorul Constantin Brâncoveanu,

poetul Mihai Eminescu,

pictorul Nicolae Grigorescu,

sculptorul Constantin Brâncuși,

urmărite prin prisma dublă a spațialității și temporalității, având drept scop prezentarea lor ca valori recunoscute pe plan național, dar și european.

Proiectul propune vizitarea câtorva din locurile care păstrează amintirea unora dintre cele mai mari, complexe și reprezentative personalități ale vieții culturale românești din toate timpurile. Mergând pe urmele vieții și operei lor, se urmărește realizarea unei imagini a acestora de ansamblu, palpabilă, atractivă, ușor de asimilat, de către tineri și integrată perfect specificului local și zonal.

Traseele propuse pentru a fi urmate de toți tinerii în demersul lor cultural, pot fi modificate, în funcție de locul de unde se pornește, de posibilitățile materiale și de interesul educațional al fiecărui cadru didactic, fără a prejudicia în vreun fel rezultatul cognitiv obținut.

Motivație

Modul de a se distra al adolescenților evoluează de la o generație la alta; Internetul constituie un divertisment nou care acaparează treptat interesul; dimpotrivă, alte modalități de divertisment permit generațiilor - îndeosebi adolescenților și părinților acestora – să își împărtășească interesele, experiențele și bucuriile comune.

Însă distracția preferată a adolescenților din ziua de astăzi, cea mai controversată și cea mai importantă sursă de conflicte, o constituie televiziunea. Dintr-un studiu efectuat în Franța a reieșit

că 92% din populație deține cel puțin un televizor, iar 50% au 2 sau chiar 3 dintre care unul se află în camera copiilor, în afara oricărui control parental. Copiii de 15 ani petrec cca. 192 de minute în fața televizorului (3 ore și 12 minute). Evident această perioadă este prea mare.

Dacă este adevărat că televiziunea deschide gustul pentru cultură, că poate satisface o pasiune ca sportul sau cinefilia, îi putem totuși reproșa pasivitatea pe care o induce. Și mai important este rolul jucat de televizor în apariția și dezvoltarea obezității copiilor și adolescenților, care preferă mai mult să vizioneze un program sau un film la televizor decât să facă o altfel de activitate. Mai mult ei consumă în fața televizorului dulciuri, alimente uscate care contribuie la creșterea în greutate. Înainte televiziunea era consacrată pentru emisiunile ei intelectuale; acum locul acestora este luat de emisiuni, filme și reclame care îndrumă copii (ce nu sunt în totalitate conștienți) la disconforturi care pot trece sau pot rămâne ca semne în viața acestora. Problema nu este prezentul, ci viitorul: oare numărul acestor emisiuni este acum în folosul oamenilor, sau nu?

Cum și cât va fi influențată viața tinerilor care vizionează astăzi aceste programe?

Prezentul își pune într-adevăr amprenta asupra educației copiilor, dar ce se va întâmpla în viitor nu poate prevedea nimeni. Un lucru este cert: cel mai bine este să previi decât să tratezi.

De aceea, considerăm necesară crearea de alternative pentru petrecerea timpului liber al adolescenților și în același timp deschiderea orizontului lor cultural.

Un alt mod de petrecere a timpului liber, care stârnește din ce în ce mai mult interesul copiilor și tinerilor, îl constituie **Internetul**. De aceea, vom încerca să le prezentăm pe net o ofertă de petrecere a timpului liber din vacanțe, și nu numai, de preferat alături de dascălii lor de istorie.

Scopul proiectului

Scopul proiectului constă în valorificarea patrimoniului cultural mobil și imobil de prim rang din România.

Programul pune la dispoziția cadrelor didactice un material documentar necesar transformării unei excursii într-o lecție de istorie, literatură sau artă.

Prezentarea traseelor se va face pe site-ul Ministerului Culturii și Cultelor.

Obiectivul specific al proiectului

Obiectivul specific al proiectului este identificarea unor modalități de accesibilizare a culturii pentru tineri și de educație. Acestea sunt rezolvate prin constituirea unei oferte cu caracter complementar la programa școlară, pentru cadrele didactice și în același timp a unei oferte culturale clare, atrăgătoare pentru toți tinerii.

Se dorește inocularea unei noi viziuni, istorice și culturale, asupra localității în care trăiesc tinerii, vizându-se rezolvarea concomitentă a mai multor probleme ale adolescenților din zilele noastre: lipsa culturii generale, sedentarismul, dependența de televiziune, cu problemele ce decurg din aceasta și nu în ultimul rând aprofundarea cunoștințelor dobândite în școală.

Metoda

Metoda propusă pentru învățarea câtorva noțiuni de cultură generală este una novatoare pentru învățământul românesc, dar practică demult în școlile din Uniunea Europeană, și constă în învățarea din aproape în aproape prin descoperirea mai întâi a istoriei locale, apoi a celei naționale, pentru a putea înțelege în final cadrul general al istoriei europene și apoi universale.

Primul pas este deci vizitarea muzeelor și monumentelor istorice importante din zona de reședință a tinerilor, îndrumați de profesori sau părinți, mergând pe urmele unei personalități istorice, artistice sau literare.

Astfel, oricine poate să folosească modelul propus de acest proiect pentru a-l adapta la oferta culturală locală și apoi să urmeze alți pași pe urmele personalității culturale locale cea mai prominentă.

Conceptul

Conceptul promovat în acest proiect, de a propune integrarea muzeelor și

monumentelor istorice în zona de interes a tinerilor, este tot unul novator. Noutatea acestui concept, denumit „*pedagogie de patrimoniu*”, vine în mod firesc ca o etapă superioară a pedagogiei muzeale, în contextul integrării europene, ca strategie de implementare a Recomandării R(98)5 a Consiliului Europei privind pedagogia de patrimoniu.

Necesitatea actuală stringentă este de a lega mai strâns obiectivele culturale ale muzeului cu obiectivele educative tradiționale ale școlii, cu scopul de a asigura nu numai sensibilizarea tineretului pentru valorile de patrimoniu, dar și de a modela un profil moral, cultural și civic al acestuia ca potențial public al instituției muzeale.

Rezultatele anticipate sunt: creșterea numărului de vizitatori și formarea unei oferte culturale pentru publicul larg.

Grupuri țintă și beneficiarii proiectului

Atenția noastră se îndreaptă în primul rând către tinerii din liceu, educația din aceasta etapă a vieții fiind esențială pentru ca realitatea țării noastre să devină importantă pentru ei, dar și către publicul larg.

Impactul social și cultural

Acest proiect are potențialul unui triplu impact: asupra sectorului cultural pe care-l reprezintă; asupra culturii românești; asupra domeniului cultural în ansamblu. În sectorul muzeografiei românești este un caz unic, favorizat de complexitatea vieții și opere personalităților prezentate, prin faptul că sunt personalități nu doar naționale și care pot fi incluse cu ușurință între cele europene, viața lor desfășurându-se pe teritoriul întregii țări (chiar și în Europa). Astfel, proiectul nu rămâne la nivel de București, deși îl favorizează prezentându-l din perspectivă turistică și culturală, ci se extinde în toată țara.

Traseele propuse în proiect îmbină mai multe elemente culturale care pot fi valorificate simultan: casă memorială, muzeu, mănăstire, palat, monument de for public.

Gradul de accesibilitate al proiectului este ridicat, alături de elementele deja prezentate, adăugându-se flexibilitatea abordării acestor trasee, din oricare colț al țării, nefiind obligatoriu parcurgerea lui în întregime pentru a obține rezultatele scontate.

Calitatea inovatoare a proiectului

Aspectele inedite și generatoare de dezvoltare ale proiectului sunt două la număr și se determină unul pe celălalt:

valorificarea întregii palete patrimoniale naționale, la întreaga sa valoare culturală;

atragera unui corp numeros de public consumator și apoi cointeresarea lui în permanentizarea acestui proiect.

Caracterul de replicabilitate al proiectului

Programul este un program PILOT, fiind mai degrabă un exemplu care poate fi aplicat și pentru alte personalități românești și bineînțeles poate fi extins pe plan regional și național.

Un astfel de model ar dinamiza viața culturală în plan local și regional, prin diversitatea activităților pe care le desfășoară în relație directă cu publicul consumator.

DESCRIEREA TRASEELOR

4 pași pe urmele lui BRÂNCOVEANU

București – Palatul Mogoșoaia

„Mogoșoaia este, mai mult decât orice altceva, o stare de spirit”

Cel mai reprezentativ monument civil construit în *stil brâncovenesc* este Palatul Mogoșoaia.

Terminat la 20 septembrie 1702, Palatul Brâncoveanu de la Mogoșoaia, este un monument arhitectonic care combină caracteristicile decorative valahe și bizantine cu trăsături ale renașterii italiene. Prevăzut cu încăperi largi și luminoase, cu o fațadă îndreptată spre lacul cu același nume, din imediata apropiere a orașului București, are ca model palatul de la Potlogi.

Așezat pe malul lacului, într-o curte dreptunghiulară împrejmuată de ziduri puternice, palatul are un plan regulat, rectangular, înălțându-se pe trei niveluri: subsol (pivniță), parter și etaj, unde, pe fațada dinspre lac, se află cel mai rafinat element de arhitectură al palatului: splendida „loggie”. Azi ne apare încadrată de două foișoare - adăugate în timpul renovării din perioada 1860-1880 -, remarcându-se prin coloanele lor cu bogate capituluri sculptate în piatră.

Despre viața la palatul din Mogoșoaia, ceremonialurile și ospetele desfășurate aici ne-au rămas numeroase descrieri entuziaste. În primul rând, cele ale secretarului italian al domnului, Antonio Maria del Chiaro. Povestind cum s-a desfășurat o petrecere de Anul Nou, italianul scria: *„Era un foarte vechi obicei ca la banchetele solemne de la Curte, ca și la nunțile boierești, să nu se ridice farfuriile de pe masă, când se schimbau felurile de mâncare, ci se puneau una peste alta, cât era masa de lungă, încât se făcea un edificiu de farfurii așa de înalt, că boierii comeseni, chiar stând în picioare [...] nu se puteau vedea dintr-o parte în alta a mesei.”*

După moartea domnitorului Constantin Brâncoveanu palatul a suferit multiple transformări. Astăzi Muzeul de artă și arhitectură Brâncoveanu găzduiește colecția de artă comparată Liana și Dan Nasta.

Țimp de trei veacuri, palatul a fost martor al unei zbuciumate istorii, un simbol al vieții mereu biruitoare.

Țârgoviște - Curtea Domnească

Complexul de monumente ce alcătuiesc Curtea Domnească de la Țârgoviște reprezintă unul din cele mai importante ansambluri de arhitectură din Țara Românească și are o mare valoare istorică și artistică. Reședință domnească de mai multe secole, Curtea Domnească oferă posibilitatea cunoașterii unui capitol din istoria și arta medievală a României. Dezvoltarea impresionantă a construcțiilor și a arhitecturii din timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu a atins și Curtea Domnească din Țârgoviște. În timpul său, reședința de vară a țării s-a aflat la

Țârgoviște, iar cea de iarnă la București. Cu încuviințarea otomanilor, marele voievod, reface parțial fortificațiile, dar, în special, reconstruiește și dezvoltă palatul voievodal (1695), bisericile (1699) și clădirile utilitare sau decorative (foișorul de piatră din interiorul grădinilor domnești). Cu această ocazie sunt construite în afara zidurilor două dependințe ale palatului: *Casa iazagiului* și *Casa coconilor*.

1. Palatul domnesc

Prima construcție ce ar fi putut sluji drept reședință domnească este ridicată în jurul anului 1400 de către Mircea cel Bătrân. Constantin Brâncoveanu renovează palatul, adăugând încăperilor picturi și stucaturi după moda epocii.

După Constantin Brâncoveanu, palatul de la Țârgoviște este aproape părăsit ajungând la mijlocul secolului XVIII o ruină. Aspectul actual îl capătă după campania de lucrări de restaurare și conservare din anul 1961, când o parte a cetății Țârgoviște, palatul domnesc și clădirile ce țineau de acesta, este organizată ca muzeu și dată circuitului turistic.

2. Biserica Mare Domnească

Este ctitoria voievodului Petru Cercel după modelul bisericii mitropoliei din oraș însă de dimensiuni mult mai mari fiind, la data construcției, cea mai mare clădire religioasă din Țara Românească. Pictura, păstrată și în zilele noastre, este realizată integral între anii 1696-1698, în timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu, conținând cea mai amplă galerie de portrete de domnitori munteni. Din anul 1967, Curtea Domnească este transformată în ansamblul muzeal al Muzeului Județean Dâmbovița, iar în prezent face parte din Complexul Național Muzeal “Curtea Domnească” Țârgoviște. În afara de muzeul în aer liber, în Turnul Chindiei funcționează o expoziție dedicată lui Vlad Țepeș, ctitorul fortificației; un lapidarium la subsolul Casei Domnești ridicate de Petru Cercel, iar în Biserica mare domnească, o expoziție de artă religioasă.

3. Mănăstirea Horezu

Mănăstirea Hurezi se află în orașul cu același nume. Numele său a rezultat de la cuvântul „huhurezi”, păsări care existau, pesemne, în număr mare în aceste locuri.

Mănăstirea Hurezi este considerată cel mai mare complex arhitectonic aparținând stilului brâncovenesc. A fost inclusă în patrimoniul UNESCO în anul 1993. Situată în mijlocul cadrului pitoresc de coline împădurite, bucurându-se de avantajul natural al unui sol denivelat, mănăstirea este cel mai important complex monahal din Valahia (Muntenia), fiind ridicat după tipicul marilor mănăstiri de pe muntele Athos, organizat în jurul catoliconului izolat de propria-i incintă, lângă care se află un rând de schituri.

Constantin Brâncoveanu, a pus piatra de temelie pentru construcția mănăstirii încă din al doilea an al domniei sale. Mănăstirea a fost concepută pentru a fi necropolă pentru domnitor și familia lui, dar mormântul său, din biserica mănăstirii, a rămas gol. Trupul său a fost îngropat la Biserica Sf. Gheorghe Nou din București, zidită de el, sub o candelă pusă de soția lui, Marica.

Mănăstirea Hurezi este formată din două incinte, cea mai importantă fiind cea de-a doua, în care se află biserica mare, cu hramul *Sf. Împărați Constantin și Elena*. Pictura în frescă aparține zugravilor Constantin, Ioan, Andrei, Stan, Neagoe și Ioachim. Pe lângă iconografia religioasă, se întâlnesc și scene laice, cum ar fi istoria ilustrată a vieții împăratului Constantin cel Mare, ce semnifică în vremea aceea biruința Crucii asupra semilunii.

În cazul Mănăstirii Horezu, structura complexului urmează modelul regulat al stilului renascentist, impunând o anumită simetrie pe axa est – vest.

Iconostasul din lemn sculptat reprezintă o piesă extrem de valoroasă datorită faptului că s-au păstrat icoanele originale. Originale sunt și scaunul domnesc și stranele, toate din vremea ctitorului. Paraclisul cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”, este situat drept în fața bisericii, la mijlocul laturii de apus și a fost ridicat la 1697. Pictura este lucrarea zugravilor Preda și Marin.

Paraclisul urmează un plan rectangular, cu o turlă ridicată deasupra naosului și cu un pronaos exterior deschis. Pictura interioară este opera pictorilor Preda și Marin. Iconostasul paraclisului este, de asemenea, cel original.

Reședința domnească, aflată în partea de sud-est a incintei, urmează un plan cu două niveluri: pivnițele formate de perechile de travee cu bolți sferice și, deasupra reședinței, sălile de ceremonie boltite și susținute de coloane sculptate în piatră.

Schitul „Sfinților Apostoli” se datorează inițiativei lui Constantin Brâncoveanu (fiul și moștenitorul cu același nume, al domnitorului), cu bani împrumutați de la starețul mănăstirii. Biserica a fost construită în 1698 și pictată în 1700. Schitul „Sfinții Apostoli” a păstrat, de la ctitorirea sa, numai biserica cu același hram. Ea deține un remarcabil altar din trei părți (după tipicul mănăstirilor de pe muntele Athos). Programul iconografic este puternic marcat de concepția teologică monastică a starețului Ioan.

Merită a fi menționată și încăperea care adăpostea biblioteca în vremea domnitorului Brâncoveanu, deoarece poartă o inscripție în greaca veche, care încă se mai află deasupra intrării.

Mănăstirea a fost ctitorită în 1690 și a fost bogat înzestrată de către domnitorul Constantin Brâncoveanu. Biserica principală a mănăstirii (catoliconul), având ca patroni pe Sfinții Împărați Constantin și Elena, a fost începută în 1690 și terminată în 1692, conform inscripțiilor votive. A avut mult de suferit de pe urma războiului turco-austriac din 1716-1718, ca și de pe urma celui turco-ruso-austriac din 1787-1792, când au fost ridicate construcțiile exterioare ale incintei principale.

4. Mănăstirea Sâmbăta de Sus

Aflată pe valea râului Sâmbăta, la poalele Munților Făgăraș, este renumită ca loc de reculegere, mângâiere și întărire sufletească pentru credincioșii și vizitatorii ce se roagă ori poposesc în acest locaș sfânt. Istoria Mănăstirii Brâncoveanu începe din secolul al XVII-lea. În anul 1654 satul și moșia din Sâmbăta de Sus au

intrat în stăpânirea lui Preda Brâncoveanu, boier de loc din sudul Carpaților, care a construit o bisericuța din lemn pe valea râului. Pe locul acesteia, în jurul anului 1696, primul ctitor, domnitorul Constantin Brâncoveanu, a zidit în piatră o mănăstire.

La sfârșitul secolului al XVII-lea Transilvania abia scăpase de încercările principilor calvini de a o calviniza; atacurile au continuat însă asupra punctului principal de rezistență, credința ortodoxă a românilor, urmărind-se, de fapt, deznaționalizarea lor. Pentru a întări și a salva Ortodoxia română de noul pericol al catolicizării, apărut prin trecerea Transilvaniei sub stăpânirea Habsburgilor (1683), domnitorul Constantin Brâncoveanu a întemeiat la Sâmbăta de Sus o mănăstire ortodoxă, pentru a da mărturie în timp despre unitatea de neam și credință a românilor de pe ambele versante ale Carpaților. Persecuțiile religioase ale stăpânirii austro-ungare au făcut mii de victime printre români. Schimbarea credinței strămoșești a românilor ar fi condus ușor la pierderea identității lor naționale. Românii ortodocși au încercat să reziste, fiind ajutați în primul rând, de bisericile și mănăstirile lor. Din această cauză a început calvarul distrugerii mănăstirilor și bisericilor din Transilvania. Mai mult de 150 de mănăstiri au fost distruse de generalul vienez Bukow.

Multă vreme administrația austro-ungară nu s-a atins de Mănăstirea Brâncoveanu. După decapitarea domnitorului Constantin Brâncoveanu de către turci, în anul 1714, Curtea din Viena a ținut seama mai întâi de moștenitoare, doamna Marica, soția acestuia, și apoi de faptul că mai rămăsese în viață un nepot al domnitorului. În 1785, profitând de împrejurare, Viena, la cererea administrației catolice, a trimis pe generalul Preiss, care a dăruit mănăstirea brâncovenilor. Chiliile au fost distruse complet, iar biserica a fost adusă în stare de ruină.

Mitropolitul Nicolae Bălan, a început restaurarea bisericii în anul 1926. Sfințirea a fost făcută în anul 1946, după război. În interiorul bisericii s-a păstrat pictura veche; arhitectura bisericii mănăstirii se

încadrează întru totul în stilul brâncovenesc, stil apărut la sfârșitul sec. al XVII-lea și începutul sec. al XVIII-lea în Țara Românească. Pictura din pridvorul bisericii e în întregime nouă. Vechea clopotniță a fost reconstruită în forma inițială, și până în anul 1997 au fost adăpostite cele 5 clopote foarte bine armonizate, a căror greutate depășește 2000 Kg. În anii 1976-1977 s-a încheiat lucrarea de restaurare a paraclisului brâncovenesc, executat în lemn de stejar sculptat în motive brâncovenești, iar în interior decorat cu picturi neobizantine. S-a ridicat din temelii și incinta în stil brâncovenesc a mănăstirii.

Un mare renume a adus mănăstirii atelierul de pictură pe sticlă. Se cuvine să menționăm că școala de zugrăvi, întemeiată de Brâncoveanu la Sâmbăta, a împământenit aici stilul brâncovenesc, mai întâi în picturi murale la bisericile din această parte a țării, al cărei leagăn de formare a fost Țara Făgărașului, apoi în pictură pe lemn și arhitectură. **Muzeul Mănăstirii Brâncoveanu** deține astăzi una din cele mai bogate colecții de picturi vechi pe sticlă, aparținând secolelor XVIII-XIX, în mare majoritate executate în manieră popular-naivă, icoane pe lemn, predominant fiind stilul brâncovenesc, veșminte preoțești și arhieriești, o colecție unică de carte veche, manuscrise, pergamente, scrisori, precum și o valoroasă colecție de obiecte de cult.

4 pași pe urmele lui EMINESCU

Eminescu este un om al timpului modern, cultura lui individuală este la nivelul culturii europene de astăzi... Pe cât se poate omenеște prevedea, literatura poetică română va începe secolul al XX-lea sub auspiciile geniului sau, și forma limbii naționale, care și-a găsit în poetul Eminescu cea mai frumoasă înfăptuire până astăzi, va fi punct de plecare pentru toată dezvoltarea viitoare a veștmântului cugetării românești...

(Titu Maiorescu)

1. București - Muzeul Național al Literaturii Române

Apariția Muzeului Literaturii Române este strâns legată de crearea, pe lângă Uniunea Scriitorilor a unui fond documentar Eminescu, donat de scriitori, cu ocazia sărbătoririi centenarului nașterii poetului național, în 1950.

Ideea înființării unui muzeu de literatură, care să-și asume misiunea de a aduna la un loc, de a cerceta și de a expune publicului tezaurul manuscriselor literare a fost a academicianului Dumitru Panaitescu-Perpessiciu, care a reușit să întemeieze Muzeul Literaturii Române în 1957.

Muzeul deține un număr de 300.000 de piese, organizate în 250 de colecții (manuscrise, acte, corespondență, fotografii originale, artă plastică, obiecte memoriale), 200 titluri de carte veche românească, 20.000 volume de carte rară, 8.000 titluri de publicații periodice. Alături de manuscrise, cărți vechi și rare, fotografii originale, obiecte care au aparținut scriitorilor, publicații periodice, o reprezentativă arhivă sonoră, muzeul deține o însemnată colecție de artă plastică.

2. Muzeul "Mihai Eminescu" - Iași

În vechea clădire, de la sfârșitul secolului al XIX-lea, care a avut diverse destinații (pavilion de vânătoare, local de alimentație publică), a fost organizată o expoziție documentară Mihai Eminescu (1983), iar în 1984 s-a organizat o expoziție permanentă de carte, documente, fotografii dedicată lui Mihai Eminescu. Clădirea nouă a fost construită de arh. Virgiliu Onofrei, pe locul vechii clădiri, în apropiere de „Teiul lui Eminescu” din parcul Copou. Adevărat templu eminescian, edificiul a fost deschis cu prilejul centenarului morții poetului, în 1989. Cele două turnuri de la intrare, amintind de „turnul tezaurului” de la Putna, simbolizează Dragostea (Veronica Micle) și Prietenia (Ion Creangă).

Câteva elemente ale universului eminescian și-au găsit exprimarea arhitectonică în acest edificiu. Prin

luminatorul boltit al holului principal se poate intra în dialog cu infinitul cerului înstelat, iar sub el se află un Zodiac încrustat în mozaicul pardoselii. Scara ce duce la etaj traversează un bazin ce simbolizează “lacul albastru”, dinspre care se aude un susur cristalin de izvor. La etaj este expusă și masca mortuară, din gips, a marelui poet. La parter se află o expoziție documentară și una de artă plastică dedicate poetului, iar la etaj este o expoziție memorială cu obiecte și ediții de carte rară

Expoziția documentară prezintă fotografii, texte, 62 volume-fotocopii ale manuscriselor eminesciene; fotografii originale cu: Mihai Eminescu, Veronica Micle, Ion Creangă; colecție de pictură; grafică; sculptură: I. Neagoe, Al. Ichim, T. Mocanu, Ifimie Bârleanu, R. Hette, D. Hatmanu.

În fiecare an, în ziua de 15 iunie (data dispariției poetului), când teii sunt în floare, parfumând întreg dealul Copoului, muzeul organizează „Sărbătoarea Teiului”, având drept ax de desfășurare „Teiul lui Eminescu”.

3. Casa Veronica Micle – Complexul Muzeal Județean Neamț Târgu-Neamț

Nu departe de Cetatea Neamț, în vechiul centru al orașului, Casa Veronica Micle constituie o prețioasă relictă a veacului trecut, ce împletește imaginile vechii așezări cu amintirea mereu vie a aceleia care, prin dragoste și suferință, și-a înscris pentru totdeauna numele alături de cel al lui Mihai Eminescu. Construit în prima jumătate a secolului al XIX-lea din lemn și cărămidă, în cel mai autentic stil românesc, imobilul a fost declarat monument istoric, iar din 1982 a intrat în administrarea Complexului Muzeal Județean Neamț. Este refăcută după planul original și amenajată ca muzeu memorial, fiind deschisă publicului începând cu anul 1984. În 1998 este amplasat aici un bust al poetei, realizat din bronz de către sculptorul Popa Damian-Ioan.

Expoziția permanentă prezintă momente din viața și creația poetică a Veronicăi Micle (fotocopii, manuscrise,

cărți, obiecte personale care au aparținut poetei etc.).

4. Memorialului Ipotești - Centrul Național de Studii "M. Eminescu"

Din șoseaua Botoșani-Dorohoi un drum se desprinde, la stânga, spre Ipotești, dominând întinderile vălurite de alternanța colinelor, care duce la Centrul Național de Studii "M. Eminescu" - Memorialul Ipotești unde funcționează astăzi următoarele obiective muzeale:

a. Casa Memorială restaurată și inaugurată la 15 iunie 1979, este amplasată exact pe locul pe care s-a aflat dintotdeauna. Explorările din timpul săpăturilor au scos la iveală resturi de amforă romană, fragmente de ceramică dacică, precum și unele obiecte aparținând familiei Eminovici: fragmente de porțelan, tacâmuri de argint cu monograma familiei, pivnița casei familiei Eminovici și bucăți de cahle din vechile sobe de teracotă ale locuinței.

b. Cele două biserici de la Ipotești au avut destine neobișnuite.

Biserica Mare a satului, construită în 1939 și ctitorită de Nicolae Iorga, are hramul *Sfântul Mihail*. Alături, discretă și tăcută, biserica familiei Eminovici stă și astăzi ca un simbol al credinței și al spiritualității neamului, în oaza de liniște a Ipoteștilor. Această bisericuță are hramul *Sfinții Voievozi*.

c. Casa Icoanelor aflată tot în incinta Memorialului a fost locuința ultimei proprietare a moșiei Ipotești, Maria Papadopol. Imobilul este construit în stil moldovenesc cu cerdac și el reprezintă, în ansamblul arhitectonic al Memorialului, spațiu pentru găzduirea unor expoziții periodice de icoane.

d. Alături de aceste construcții vechi, în incinta muzeului, se mai află un **amfiteatru** în aer liber de circa 500 de locuri și o construcție modernă cu demisol și două etaje care funcționează ca sediu administrativ dar și ca spațiu expozițional, destinat expoziției permanente documentare „Mihai Eminescu”, precum și expozițiilor temporare de artă plastică.

e. Spațiului muzeal al Ipoteștilor i se adaugă o altă clădire modernă, **Biblioteca Națională de Poezie**, cu peste 40.000 de volume de poezie. La Ipotești se află documente și obiecte memoriale de o inestimabilă valoare. Dintre obiectele de patrimoniu exemplificăm: caseta de machiaj cu monograma M. Eminescu; medalia serbării de la Putna; sigiliul de aramă al doctorului Șerban Eminovici; caseta de mahon ferecată în argint; tabachera turcească (Gh. Eminovici); icoana ferecată în argint (aparținând familiei Eminovici) și garderoba din lemn de stejar cu inscripția "Aglae Drogli".

4 pași pe urmele lui GRIGORESCU

1. București - Muzeul Național de Artă al României - Galeria de artă românească modernă, al cărei patrimoniu reunește opere provenite în bună parte din colecțiile fostei Pinacotei a Statului, ale muzeelor Simu, Toma Stelian, Kalinderu, din colecții particulare etc., ilustrează evoluția picturii și sculpturii românești de la sfârșitul secolului al XVIII-lea până la jumătatea secolului al XX-lea.

Sunt prezentate opere reprezentative din creația unor importanți artiști români, precum pictorii Constantin Lecca, Mișu Popp, Theodor Aman, Gheorghe Tattarescu, Carol Popp de Szathmari, Sava Henția, Constantin Stahi, Gheorghe Panaiteanu-Bardasare, **Nicolae Grigorescu**, Ioan Andreescu, Ștefan Luchian, George Demetrescu Mirea, Arthur Verona, Nicolae Vermont, Ipolit Strâmbu, Apcar Baltazar, Gheorghe Petrașcu, Theodor Pallady, Nicolae Tonitza, Camil Ressu, Ștefan Dimitrescu, Francisc Șirato, Iosif Iser, Jean Al. Steriadi, Nicolae Dărăscu, Samuel Mützner, Ștefan Popescu, Cecilia Cuțescu-Storck, Vasile Popescu, Sabin Popp, Eustațiu Stoescu, Ion Theodorescu-Sion, M. H. Maxy, Lascăr Viorel, Alexandru Phoebus, Victor Brauner, Elena Popea, Dimitrie Ghiață, Marius Bunescu, Lucian Grigorescu, Rudolf Schweitzer-Cumpăna, Henri Catargi, Catul Bogdan, Ștefan Constantinescu, Ion Musceleanu, Aurel

Ciupe, Alexandru Ciucurencu, Ion Țuculescu, Corneliu Baba, sculptorii Karl Storck, Ioan Georgescu, Ștefan Ionescu-Valbudea, Dimitrie Paciurea, Constantin Brâncuși, Frederik Storck, Oscar Spaethe, Cornel Medrea, Oscar Han, Ion Jalea, Gheorghe D. Anghel, Romul Ladea, Mac Constantinescu, Vida Gheza, Constantin Baraschi, Boris Caragea, Ion Vlasiu, Ion Irimescu, Zoe Băicoianu, Ion Vlad, George Apostu.

În 1956, Galeria națională s-a îmbogățit prin restituirea parțială a tezaurului plecat la Moscova în timpul primului razboi mondial cu opere reprezentative de Theodor Aman, **Nicolae Grigorescu**, Ioan Andreescu, Ștefan Luchian, ce aparținuseră Pinacotecii statului, dar și altor instituții și chiar unor colecții particulare, dintre care cea mai valoroasă era a lui Vasile Morțun.

2. Muzeul „K. H. Zambaccian”, aflat în subordinea Muzeului Național de Artă al României deține în patrimoniul său în special obiecte de artă plastică românească donate de Krikor H. Zambaccian. Krikor H. Zambaccian s-a născut în 1889 într-o familie de armeni stabilită la Constanța. Și-a alcătuit colecția prin achiziții direct de la artiști sau din galerii de artă. În 1946 și-a donat o parte a colecției Statului Român, împreună cu vila personală. Colecția cunoscutului om de afaceri și colecționar Krikor H. Zambaccian (1889 - 1962), donată statului în 1946, conține lucrări de artă românească - picturi, desene, sculpturi - de artiști precum: **Nicolae Grigorescu**, Ioan Andreescu, Ștefan Luchian, Nicolae Tonitza, Theodor Pallady, Gheorghe Petrașcu, Iosif Iser, Nicolae Dărăscu, Alexandru Ciucurencu, Corneliu Baba, Horia Damian, Frederic Storck, Dimitrie Paciurea, Constantin Brâncuși, Cornel Medrea, Milița Petrașcu, Mac Constantinescu, precum și lucrări semnate de artiști francezi renumiți.

3. Mănăstirea Agapia

Mănăstirea Agapia, cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril”, este situată pe valea pârâului Agapia (Topolița), la poalele culmii Măgura, într-un cadru

natural deosebit de pitoresc. Mănăstirea Agapia a fost ridicată la jumătatea secolului al XVII-lea, pe locul unei biserici de piatră și are încastrate pisanii vechi. Are trei biserici vechi și o clădire nouă. Mănăstirea Agapia a fost ctitorită în 1647 de hatmanul Gavrilă, fratele domnitorului Vasile Lupu. Arsă în 1821, ea a fost refăcută în timpul domniei lui Mihail Șuțu (1819 - 1821).

În 2003 a avut loc o intervenție capitală asupra complexului monahal. Expoziția, organizată în câteva încăperi ale mănăstirii, prezintă icoane moldovenești și străine din secolele XVII - XVIII; icoane realizate de Nicolae Grigorescu; cărți bisericești; covoare; obiecte de cult.

Biserica din incintă a fost construită din piatră și cărămidă după un plan arhitectural treflat, asemănător Bisericii „Trei Ierarhi” din Iași, cu turla pe naos, de către arhitectul Ionasc (Enache) Ctisi, Constantinopolitanul (arhitect de curte al lui Vasile Lupu), cu cheltuiala Hatmanului Gavril (fratele domnitorului Vasile Lupu și a soției sale, Liliana, în perioada anilor 1642-1644. În anii următori, s-a construit zidul de incintă, cu chilii etajate și turnul clopotniță, prin portalul căruia se pătrunde în mănăstire. Sfințirea a avut loc la 12 septembrie 1647, fiind oficiată de mitropolitul Varlaam al Moldovei, înconjurat de un mare sobor de preoți și călugări, la care a participat și domnitorul Vasile Lupu, cu toata boierimea Moldovei.

O serie de obiecte de valoare de la Mănăstirea Agapia, se păstrează la Muzeul de Artă, secția Artă Medievală, din București. Numeroase donații au făcut domnul Moldovei, Vasile Lupu și membri familiei sale.

Biserica cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din incinta mănăstirii a fost renovată de mai multe ori. Cu prilejul renovării din anul 1858, interiorul bisericii a fost pictat de Nicolae Grigorescu. Cu toate că avea doar 18 ani, acesta a realizat o remarcabilă suită de compoziții murale și de icoane pline de lumină, mișcare și realism. Pictorul a folosit modele vii, alese cu multă grijă, pentru a realiza portretele sale și s-a inspirat pentru compoziții din marii

meșteri ai Renașterii. Pentru Icoana Sfântului Gheorghe în picioare, de pe ușa stângă a altarului, s-a inspirat din sculptura lui Donatello din Florența, iar pentru a realiza pe prorocul Daniel, din stânga registrului de sus al tâmpei, și-a făcut autoportretul.

Pictura Mănăstirii Agapia este dominată de un puternic suflu realist, de viață, de autenticitate, ceea ce a făcut să dobândească o deosebită valoare artistică. Trei tablouri "reprezintă capodopera lui Grigorescu la Agapia: Intrarea în Ierusalim, portretul Sfântului Gheorghe de pe ușa altarului și Maica Domnului cu Iisus în brațe, tronând în nori, înconjurată de îngeri. În cupola boltei naosului este pictat Iisus Pancocrator, tronând pe un curcubeu, care pune în valoare tricolorul românesc. O manieră picturală, cu pastă uleioasă îngroșată și linii sigure, a fost abordată pentru tablourile Apostolilor Petru, Andrei, Ioan și Pavel, de pe cilindru bolții, între patru ferestre.

4. Mănăstirea Zamfira

Monument de arhitectură religioasă, mănăstirea a fost fondată de jupâneasa Zamfira și terminată în 1743 de nora ei. În incintă se află:

- Biserica veche (1743), se remarcă chenarele ușilor și ferestrelor, câteva fresce și icoane.

- Biserica nouă Înălțarea Domnului (1855-1857), construită de arhimandritul Nifon.

În 1857 pictează în aceasta din urmă Nicolae Grigorescu când avea 18 ani. Aici îl cunoaște pe călugărul Isaia Piersiceanu, *"un bătrân foarte deștept, și om purtat, care povestea frumos tot felul de minunații de prin țările pe unde umblase"*. Plănuiesc să plece amândoi într-o călătorie în străinătate, dar sunt nevoiți să renunțe din cauza îmbolnăvirii lui Piersiceanu.

În interiorul bisericii sunt picturi de Nicolae Grigorescu. A fost consolidată în 1941 și 1989, restaurată în 1950-1960 și repictată în 1979. Aici se găsesc mormintele mamei, fratelui și fiicei lui Nicolae Iorga. Colecție muzeală cuprinde artă decorativă, plastică, carte rară.

5. Memorialul

„Nicolae Grigorescu” – Câmpina

Muzeul ființează într-o clădire construită între anii 1902 - 1904 și adăpostește mobilier, obiecte personale, fotografii, scrisori, biblioteca (scriseri de artă, autografe ale scriitorilor contemporani artistului), picturi și desene (cca. 102 lucrări) ale pictorului Nicolae Grigorescu (1838 - 1907), unul dintre ctitorii picturii românești moderne.

Pictorul Nicolae Grigorescu a trăit în această casă ultimii ani de viață: 1904 - 1907, aici fiind și ultimul său atelier. El s-a retras la Câmpina spre sfârșitul vieții, împreună cu toată familia. A ales acest oraș pentru aerul său patriarhal și mai ales pentru împrejurimile de o inegalabilă frumusețe: malurile Prahovei împrejmuite de dealuri acoperite de o vegetație specifică, albastrul fără sfârșit al cerului, elemente ce le întâlnim adesea în operele sale din această perioadă. Casa, construită chiar de artist, a ars în timpul Primului Război Mondial, deoarece, din nefericire, aici fusese stabilit Cartierul General German ce răspundea de întreaga zonă, astfel că, aproape de finalul războiului, un mare incendiu a distrus-o în întregime. O parte dintre obiecte, în special cele de la parter, au putut fi salvate, ceea ce a făcut posibilă reconstituirea celor mai importante camere (atelierul, sufrageria, biblioteca). Nu s-a putut salva însă nimic din dormitoarele de la etaj, astfel că reconstituirea acestora a fost imposibilă.

Reconstituirea s-a desfășurat între 1954 - 1955, iar muzeul memorial a fost pus la dispoziția publicului larg în 1957. Marea majoritate a obiectelor de aici au aparținut familiei, restul au fost procurate din colecții particulare.

4 pași pe urmele lui BRÂNCUȘI

1. București - Muzeul Național de Artă al României

A. Palatul regal

Vechiul palat al regelui Carol I (1866-1914) s-a dezvoltat pe parcursul câtorva decenii, crescând – așa cum notau și contemporanii – "o dată cu țara". Casei lui Dinicu Golescu de la 1820, care adăpotea apartamentele particulare ale

suveranului, îi fuseseră adăugate mai multe corpuri: unul central, cu fațada spre curtea de onoare, paralelă cu Calea Victoriei, pentru spațiile cu destinație oficială, de ceremonial, și unul lateral, perpendicular pe Calea Victoriei, cu destinație administrativă.

Palatul Regal își datorează aspectul său de astăzi transformărilor radicale întreprinse în vremea și sub directa îndrumare a regelui Carol II (1930-1940): un edificiu de proporții monumentale, cu o desfășurare marcată orizontală, de mare stabilitate, a cărui funcție oficială este subliniată de folosirea vocabularului clasic.

B. Patrimoniul mobil

Muzeul Național de Artă al României adăpostește cel mai bogat și mai reprezentativ patrimoniu de artă românească, precum și un valoros patrimoniu de artă universală. Muzeul este împărțit în 5 galerii:

Galeria de artă medievală românească

Galeria de artă românească modernă

Galeria de artă europeană

Cabinetul de desene și gravuri

Galeria de artă orientală

B.1. Galeria de artă medievală românească cuprinde cel mai reprezentativ patrimoniu de artă medievală românească, ilustrând evoluția artelor în Țara Românească, Moldova și Transilvania, din secolele X - XI până în pragul secolului al XIX-lea (mobiliere, textile, argintărie și podoabe, ceramică, icoane, manuscrise, sculptură, ansambluri de pictură murală, tâmplă și altare poliptice).

B.2. Galeria de artă românească modernă, al cărei patrimoniu reunește opere provenite în bună parte din colecțiile fostei Pinacotece a Statului, ale muzeelor Simu, Toma Stelian, Kalinderu, din colecții particulare etc., ilustrează evoluția picturii și sculpturii românești de la sfârșitul secolului al XVIII-lea până la jumătatea secolului al XX-lea.

Sunt prezentate opere reprezentative din creația unor importanți artiști români, precum pictorii Constantin Lecca, Mișu Popp, Theodor Aman, Gheorghe Tattarescu, Carol Popp de Szathmari, Sava

Henția, Constantin Stahi, Gheorghe Panaiteanu-Bardasare, Nicolae Grigorescu, Ioan Andreescu, Ștefan Luchian, George Demetrescu Mirea, Arthur Verona, Nicolae Vermont, Ipolit Strâmbu, Apcar Baltazar, Gheorghe Petrașcu, Theodor Pallady, Nicolae Tonitza, Camil Ressu, Ștefan Dimitrescu, Francisc Șirato, Iosif Iser, Jean Al. Steriadi, Nicolae Dărăscu, Samuel Mützner, Ștefan Popescu, Cecilia Cuțescu-Storck, Vasile Popescu, Sabin Popp, Eustațiu Stoenescu, Ion Theodorescu-Sion, M. H. Maxy, Lascăr Vorel, Alexandru Phoebus, Victor Brauner, Elena Popea, Dimitrie Ghiață, Marius Bunescu, Lucian Grigorescu, Rudolf Schweitzer-Cumpăna, Henri Catargi, Catul Bogdan, Ștefan Constantinescu, Ion Muscelanu, Aurel Ciupe, Alexandru Ciucurencu, Ion Țuculescu, Corneliu Baba, sculptorii Karl Storck, Ioan Georgescu, Ștefan Ionescu-Valbudea, Dimitrie Paciurea, **Constantin Brâncuși**, Frederik Storck, Oscar Spaethe, Cornel Medrea, Oscar Han, Ion Jalea, Gheorghe D. Anghel, Romul Ladea, Mac Constantinescu, Vida Gheza, Constantin Baraschi, Boris Caragea, Ion Vlasiu, Ion Irimescu, Zoe Băicoianu, Ion Vlad, George Apostu.

Printre operele brâncușiene care se pot admira în Galeria de artă românească modernă amintim: Proiect de pilon – Poarta sărutului; Danaida; Sonul; Supliciu; Cap de copil; Cuminenia pământului; Cap de copil (II); Ion Georgescu-Gorjan; Supliciu (II); Prometeu; Rugăciune.

B.3. Galeria de artă europeană cuprinde lucrări de pictură și sculptură provenite în cea mai mare parte din colecția regelui Carol I, dar și din muzeele Simu, Toma Stelian, din colecțiile prof. Ioan Cantacuzino, prof. George Oprescu etc. Școlile italiene sunt reprezentate prin lucrări importante de Domenico Veneziano, Antonello da Messina, Giacomo da Ponte Bassano, Jacopo Robusti Tintoretto, Lorenzo Lotto; școala spaniolă, prin lucrări de El Greco, Bartolome Esteban Murillo; din școala flamandă, se remarcă lucrări de Jan van Eyck, Hans Memling, Pieter Brueghel cel Tânăr, Jacob Jordaens, Anthonis van

Dyck, Peter Paul Rubens, Frans Snyders, iar din cea olandeză lucrări de Rembrandt, Jan van Goyen; școala rusă este reprezentată, între alții, de Ivan Konstantinovici Aivazowski, iar cea franceză de Camille Pissaro, Auguste Renoir, Paul Signac, Claude Monet, Alfred Sisley. Din colecția de sculptură, remarcabile sunt piesele de școală franceză, creații ale lui Jules Dalou, Auguste Rodin, Antoine Bourdelle. Recent reamenajată, Galeria de artă europeană este locul unde pot fi admirate lucrări deosebit de frumoase și valoroase, expuse cu măiestrie.

B.4. Cabinetul de desene și gravuri cuprinde un număr impresionant de lucrări de grafică românească și europeană provenite în cea mai mare parte din fondurile Muzeului "Toma Stelian", dar și din colecții particulare, ca cea a doctorului Ioan Cantacuzino, și din achiziții. Cele peste 40.000 de piese, desene originale, gravuri, litografii, afișe sunt creații ale unor artiști aparținând școlilor românească, franceză, flamandă, italiană, olandeză, germană, engleză, spaniolă etc.

B.5. Galeria de artă orientală deține un patrimoniu provenind din țări ale Orientului islamic (Turcia și Iran) și ale Extremului Orient (China și Japonia), databile în linii generale între secolele XVI - XX. Sunt păstrate aici picturi, sculpturi și piese de artă decorativă, între care se disting: colecția de covoare, broderii și veșminte, colecția de jaduri, ceramică și porțelan, vase din metal, sculptură mică în fildeș și lemn, armuri și săbii, precum și un mic număr de piese de mobilier. Secția de artă decorativă deține și ea un patrimoniu reprezentativ, în cadrul căruia se distinge colecția de tapiserii, alături de piese de mobilier, argintărie, ceramică, sticlărie.

2. Craiova -

Muzeul de Artă din Craiova

Înființat în anul 1908 sub numele de Pinacoteca "Alexandru și Aristia Aman", va deveni în 1954 Muzeul de Artă Craiova. Este adăpostit într-un palat în stil baroc târziu este monument de arhitectură, construit în 1900 - 1907, inaugurat în 1909, proiectat de arhitectul francezul

Paul Gottereau, donat statului în anul 1936.

Muzeul valorifică expozițional pictură universală (școală olandeză, flamandă, franceză și italiană) și românească (secolele XVI - XX, lucrări de Constantin Lecca, Theodor Aman, Ștefan Luchian, Nicolae Tonitza), 7 sculpturi de **Constantin Brâncuși**; colecție de icoane; grafică românească. Obiectele sunt expuse în Galeria de artă universală, Galeria de artă românească și **Cabinetul Constantin Brâncuși**. Enumerăm câteva dintre aceste sculpturi: Cap de copil, Domnișoara Pogany, Orgoliu, Tors, Sărutul.

Clădirea muzeului are și o valoare memorială: în 1913, în această clădire a fost găzduit regele Carol I și familia sa; între 19 septembrie - 9 octombrie 1939 a fost găzduit guvernul polonez, aflat în refugiu în frunte cu Eduard Smigli-Ritz; iar între 5 noiembrie - 25 decembrie 1939 a fost găzduit președintele Poloniei, Ignacy Muscicki. Tot aici au avut loc tratativele din vara anului 1940 în urma cărora România a cedat Bulgariei Cadrilaterul. În septembrie 1943, aici a fost Comandamentul Armatei a 53-a, condusă de generalul Manakarov.

În toamna anului 1944, în clădire a locuit timp de cinci săptămâni Iosip Broz Tito, iar la 5 septembrie 1944 s-a semnat aici acordul între Comitetul Național de Eliberare a Iugoslaviei și Frontul Patriei din Bulgaria.

3. Târgu-Jiu -

Ansamblul Monumental „Constantin Brâncuși”

„Astfel conceput, ansamblul reunește trei arte: sculptura, arhitectura și urbanistica și poate fi considerat ca fiind unul din cele mai reușite monumente din lumea întreagă.”

(Ionel Jianu, *Constantin Brâncuși, viața și opera*).

Ansamblul monumental de la Târgu-Jiu a fost dorit de Asociația Femeilor din România, care o avea ca președinte pe Aretia Tătarăscu, ca un omagiu adus eroilor căzuți în timpul primului războiului de Reîntregire a neamului

(1916-1918). Este compus din patru unități fundamentale care pornesc de pe malul râului Jiu și străbat orașul de la vest spre est: Masa Tăcerii, Poarta Sărutului, Coloana fără sfârșit și Calea Eroilor, au devenit o adevărată emblema a orașului.

Masa tăcerii, lucrată în calcar, reprezintă masa dinaintea confruntării cu bătălia la care urmează să participe combatanții. Timpul este dispus în clepsidrele-scaune care-l măsoară. Totul decurge în tăcere. *Poarta sărutului*, construită din travertin, este poarta prin care se face trecerea spre o altă viață. Motivul sărutului, prezent pe stâlpii porții, ar putea fi interpretat și ca ochii care privesc spre interior. *Coloana fără sfârșit*, sau a *recunoștinței* fără sfârșit, considerată de către Sydnei Geist punctul de vârf al artei moderne, reprezintă un adevărat "testament spiritual" al artistului, un adevărat *axis mundi*, menit parcă să sprijine în veșnicie bolta cerului. Înaltă de 29,33 m, coloana este constituită din 17 module romboidale din fontă. Ansamblul a fost inaugurat la data de 27 octombrie 1938.

Lucrarea a fost darul său de suflet pentru străbunii săi, despre care spunea în articolul „*Brâncuși cugetător*”, din Luceafărul, București, 5 decembrie 1964: „*Anticii spuneau să-ți iubești destinul? Eu mi-am iubit și nu mi-am părăsit nici o clipă strămoșii și filozofia lor, a naturaleții. Nu sînt străbunii destinul nostru?*”

În epoca zisă a realismului socialist, Brâncuși a fost contestat ca unul din reprezentanții *formalismului burghez cosmopolit*. Abia în 1964 a fost *redescoperit* în România ca un geniu național și, în consecință, ansamblul de la Târgu-Jiu a putut fi amenajat și îngrijit, după ce fusese lăsat în paragină un sfert de veac.

Interpretarea formelor simple, clare și luminoase, ale creației lui Brâncuși s-a dovedit greu de realizat atât de criticii străini, cât și de cei români. Mulți critici vorbesc de o „simplitate” apropiată de puritatea sufletului de copil care emană bucurie, sănătate, însă au scăpat din vedere faptul că această simplitate vine

după un îndelung proces de asceză interioară. Criticii străini insistă asupra influenței artei negre, cei români asupra artei populare românești. Corespondențele dintre motivele populare românești și opera lui Brâncuși, trebuie căutate în modul cum a asimilat principiile ideografice, pe care numai o artă multi-milenară le poate oferi și cum a știut a le filtra prin propria sensibilitate, prin propria sa experiență interioară.

Caracteristicile esențiale ale omului Brâncuși: apartenența la poporul român și la credința creștin ortodoxă, sunt calități care l-au transformat într-un mare recuperator al culturii române. Un argument important în susținerea acestor afirmații l-a avut gestul său de suflet pentru poporul român, oferirea Ansamblului Monumental de la Târgu-Jiu, singurul ansamblu monumental de aceste proporții din toată creația sa, străbunilor căzuți în luptă ai neamului său.

4. Hobița -

Casa-Muzeu

„Constantin Brâncuși”

Casa în care s-a născut **Constantin Brâncuși** se află la Hobița, comuna Pestișani, județul Gorj. Construită pe la 1870 de către tatăl sculptorului, casa avea trei încăperi, nu foarte mari; la mijloc se afla o camera ce avea în spate o vatră micuță cu corlată. În fața casei se întindea o prispă cu stâlpi din lemn, puțin sculptați la capete, intrarea prispei fiind și ea străjuită de stâlpi. Casa este monument de arhitectură populară de la sfârșitul secolului al XIX-lea și a fost restaurată în 1971.

Din 1970 ea a fost transformată în casa memorială care adăpostește astăzi o colecție de albume, cărți, scrisori, fotografii și documente referitoare la viața și opera celui care a fost părintele sculpturii moderne. Este prezent mobilier original de interior țărănesc de la începutul secolului XX.